

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ НАДВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ТА У СПРАВАХ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ
ВІД НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

АКАДЕМІЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ІМЕНІ ГЕРОІВ ЧОРНОБИЛЯ

Факультет управління
Кафедра економіки та управління

*Організаційно-управлінські, економічні
та нормативно-правові аспекти забезпечення діяльності
органів управління та підрозділів МНС України*

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

28 квітня 2009 року

м. Черкаси

Рецензенти:
Качала Т.М. – доктор економічних наук, професор
Калюжний Р.А. – доктор юридичних наук, професор

Редакційна колегія:

Бут В.П. – кандидат психологічних наук, доцент, ректор Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля;
Тищенко І.Ю. – кандидат історичних наук, доцент, проректор Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля з науково-дослідної та редакційно-видавничої роботи;
Грибенюк Г.С. – доктор психологічних наук, професор, начальник факультету управління Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля;
Олефір В.І. – доктор юридичних наук, професор, вчений секретар секретаріату Вищої ради Київського національного університету внутрішніх справ;
Колішків В.К. – доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри адміністративного права і процесу Київського національного університету внутрішніх справ;
Нікітіна Т.В. – кандидат соціологічних наук, доцент, декан факультету цивільного захисту та технічної безпеки Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля;
Засулісто С.С. – кандидат юридичних наук, доцент, начальник наглядково-профілактичного факультету Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля;
Крушиний Т.М. – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки управління Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля;
Ковалі А.М. – старший викладач кафедри економіки та управління Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля.

Організаційно-управлінські, економічні та нормативно-правові аспекти забезпечення діяльності органів управління МНС України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Черкаси: АПБ ім. Героїв Чорнобиля МНС України, 2009. – 218 с.

Матеріали збірника присвячені проблемам організаційно-управлінського, економічного та нормативно-правового забезпечення діяльності органів управління та підрозділів МНС України. У публікаціях досліджуються організаційно-управлінські аспекти забезпечення діяльності органів та підрозділів МНС України; соціально-психологічні аспекти управління діяльністю органів та підрозділів МНС України; проблеми фінансового матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів МНС України; позабюджетна діяльність органів та підрозділів МНС України; нормативно-правове регулювання органів та підрозділів МНС України; організація діловодства в органах управління та підрозділів МНС України.

**Рекомендовано до друку кафедрою економіки та управління
Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
(протокол № 22 від 2 квітня 2009 р.)**

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

УДК 365.13:658
О-64

СВЯТЦЯ І. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ МНС УКРАЇНИ.....	9
<i>Бут В.П.</i> УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРА КЕРІВНИКА ВНЗ МНС УКРАЇНИ.....	10
<i>Тищенко І.Ю., Горбаченко Я.В.</i> УДОСКОНАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДИСЦИПЛІНАРНИХ У ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МНС УКРАЇНИ.....	12
<i>Димончик Ю.М., Парфолов М.І.</i> РОЗВИТОК ПСИХОЛІЗИЧНИХ ТА ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО РЯТУВНИКА ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З ПЛАВАННЯ.....	13
<i>Виліницький В.О., Бондирчук В.Ю.</i> ОЦІНКА ЕРГОНОМІЧНОСТІ РОБОЧИХ МІСЦЬ ВІЛНЕСКІВ В О.У. Ум О.В., Яромленко Л.П. ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНУВАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ У ПІДГОТОВЦІ ГАЗОДИМОЗАХИСНИКІВ ОРС ЦЗ ДО ДІЙ В ІКСІТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	16
<i>Вілюв О.А.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ.....	18
<i>Варшак В.В., Бок Н.П.</i> ВРАХУВАННЯ СПЕЦИФІЧНИХ ЯКОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРНО-ІНСПЕКТОРСЬКОГО СКЛАДУ МНС УКРАЇНИ.....	20
<i>Бок Н.П.</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ДПН МНС УКРАЇНИ.....	22
<i>Бок Н.П., Мужкев С.А.</i> КОМУНІКАТИВНА ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕРЦЕПТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАЦІВНИКІВ ОДНІ МНС УКРАЇНИ.....	23
<i>Бок Н.П., Федченко І.В.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОДНІ МНС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВНЗ.....	25
<i>Войченко В.В., Парубок О.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНИХ РЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТА ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ ВНЗ МНС УКРАЇНИ.....	26
<i>Гавра А.А.</i> МЕТОДИЧЕСКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ПІДГОТОВКЕ РАБОТНИКІВ ОРГАНІВ ТА ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ПО ЧС НА ПОЛІГОНАХ ПСИХОЛОГІЧЕСЬКОЇ ПОДГОТОВКИ.....	28
<i>Гавра А.А., Сиваченко А.С., Трошко Е.К.</i> ПСИХОЛОГІЧЕСЬКА ВЕЗОПОСОБНОСТЬ РАБОТНИКІВ ОРГАНІВ ТА ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ПО ЧРЕЗВЯЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ.....	29
<i>Тейко Я.С.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ФРУСТРАЦІЙНУ ТОЛІРАНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ МНС УКРАЇНИ.....	31
<i>Іору В.А.</i> СЛУЖБОВЕ СПІЛКУВАННЯ. ЙОГО МЕТА ТА ФУНКЦІЇ.....	32
<i>Горбаченко Я.В.</i> РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ КОНФЛІКТНОСТІЙКОСТІ ПСИХЕТОРА ДПН В ПРОФЕСІЙНО-ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ.....	34
<i>Грибенюк Г.С.</i> РОЛЬ НАУЧНО-ІССЛЕДОВАТЕЛЬСЬКОЇ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ В АКТИВІЗАЦІЇ САМОВОСПИТАННЯ І САМООБРАЗОВАВАННЯ В ПРОЦЕСЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ В ОБЛАСТІ ПЕРЕДПРЕЖДЕННЯ І ЛІКВІДАЦІЇ ЧРЕЗВЯЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	35
<i>Григоренко А.В., Лемехов Г.О.</i> РОЛЬ ІНТЕЛЛЕКТА В СТРУКТУРЕ ЛІЧНОСТІ КОМАНДИРА.....	37
<i>Іуриченко І.Ю.</i> МЕДИКОБЕЗПЕЧЕННЯ КАК СПОСОБ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ (НА ПРИМЕРЕ АКАДЕМІЇ ПОЖАРНОЇ БЕЗОПАСНОСТІ ІМ. ГЕРОВ ЧЕРНОВЬЦЬКА МНС УКРАЇНИ).....	38

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДИСЦИПЛІНУВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МНС УКРАЇНИ

Удосконалення системи дисциплінування у вищих навчальних закладах МНС України повинне полягати, насамперед:

1) на базі поглибленого організаційно-правового аналізу всіх існуючих елементів рівнів системи дисциплінування провести реформування структури її елементів на основі науково-обґрунтованих нормативів кількісного навантаження на керівників курсантських колективів (керівництва факультетів, курсів);

2) введення до системи дисциплінування нових структурних елементів – курсантсько-студентського самоврядування, які б мали можливість незалежно від керівництва факультетів, курсів розглядати глибокі порушення дисципліни, та мали право остаточно вирішувати студент дисциплінарних провini, подавати матеріали на затвердження керівництву вищого навчального закладу з обов'язковим викриттям причин, що призвели до скоєння порушень та заходів їх усунення;

3) розробка нової нормативно-правової бази, перш за все, нового Дисциплінарного статуту в напрямках:

– кодифікації дисциплінарних провini за видами, рівнем та ступенем дисциплінарних провini курсанта. Існуюча нормативно-правова, дисциплінарна відповідальність, позитивна, так і негативна, для всіх існуючих структурних підрозділів має потребу в виділенні особливого розділу, призначеного для функціонування системи дисциплінування вищих навчальних закладів МНС України;

– перегляду дисциплінарних функцій керівництва навчального закладу щодо застосування стягнень та заохочень, виходячи з вимог розглядання матеріалів за видами студентом та категорією порушень дисципліни курсантами;

– введення нормативно-правових форм функціонування структурних елементів курсантсько-студентського самоврядування, виходячи з чіткого розподілу кодів обов'язків щодо порушень службової дисципліни курсантами в залежності від видів категорії та ступеню провini;

– розширення дисциплінарних функцій керівництва курсантських підрозділів (начальників факультетів, курсів, молодших командирів) щодо застосування стягнень заохочень;

– перегляду юридичних повноважень працівників по роботі з персоналом, психологів які супроводжують курсантів у напрямку впливу на прийняття рішень щодо застосування засобів дисциплінарного індивідуального та групового впливу, виховний процес;

4) в обов'язковому порядку до призначення керівників навчальних підрозділів посаду вони повинні пройти курси початкової підготовки з питань управління правового застосування дисциплінарних функцій, психології виховання індивідуального, групового впливу на курсантів, педагогіки, теорії виховання в колективі ін. Аналогічні курси повинні функціонувати у кожному навчальному закладі для категорії молодших командирів (взводів, відділень);

5) на основі ґрунтовних наукових психологічних розробок здійснювати постійне психологічне супроводження курсантів протягом всього періоду навчання, не зв'язаного на стан індивідуальної та групової дисципліни в навчальному підрозділі (групи особливих психологічної уваги, ризику) у напрямку встановлення лагетивної складової дисциплінарних порушень;

6) введення до структури вищих навчальних закладів МНС України комплексного безперервно діючої аналітико-інформаційної системи, яка б поділено отримувала обробляла інформацію про стан успішності, відвідування занять, стан дисципліни

підвищення як зміни серед курсантських груп, курсів, факультетів. Створення Банку даних за інтегрованими показниками. Щодо цього зведення повинні отримувати ректорат ВНЗ МНС України та відповідні служби;

7) переорієнтувати програму професійної підготовки керівного складу навчальних підрозділів у напрямку включення до програми розділів різних галузей права, психології, педагогіки, впровадження дисциплінарних засобів та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Устипов Є.Я. «Организационно-правовое обеспечение службовой дисциплины курсантов ППС МНС Украины»: Канд. дис. ... к.ю.н., Харьков, 2004 – 180 с.
2. Положення про порядок проходження служби особами рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 629 від 21 липня 2005 року.

Антошків Ю.М., Парфонов М.І.,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності МНС України

РОЗВИТОК ПСИХОФІЗИЧНИХ ТА ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО РІТІВНИКА ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З ПЛІВАННЯ

Одним із основних завдань фізичного виховання курсантів вищих навчальних закладів МНС України є сприяння засвоєнню конкретної професії фахівця з пожежної безпеки та ширійно-ритувальних робіт, досягнення необхідного рівня професійної дієздатності і психофізичної готовності до виконання оперативного-ритувальних робіт [1, 2].

Одним із багатьох розділів програми фізичного виховання курсантів вищих навчальних закладів МНС України, який спрямований на формування у майбутніх працівників оперативного-ритувальної служби умінь виконувати різноманітні рухові дії у подібному середовищі для вирішення службових або побутових завдань оперативного-ритувальної діяльності є «Плвання» [3].

Навички плавання удосконалюються на спеціальних заняттях у процесі засвоєння іміміє швидкісного плавання, транспортування людей і вантажів у воді, надання допомоги потоплюючому та ін. [4].

Пливіське плавання на дистанцію 100 метрів вільним стилем включено до переліку іміміє відомчого наказу та до складу Державних тестів і нормативної оцінки фізичної підготовленості населення України.

Теоретично і практично опрацьовуючи зміст вправ, що пов'язані з використанням їх в оперативного-ритувальної діяльності, зауважимо, що лише незначна частина цих вправ безосередньо впливає на професійний вишкіл. Тому нами запропоновано доповнити зміст розділу «Плвання» такими темами, як стрибки у воду ця вправа сприяє вихованню моральних якостей особистості, розвитку спритності, просторової орієнтації у положенні без опори. Залежно від зовнішніх умов і поставлених завдань, стрибки у воду можуть виконуватися вниз головою або вниз ногами, стрибки у воду також слід виконувати з різноманітними способами, різноманітними способами; пірнання у глибину на 2, 4, 6, 8 метрів 1, 3, 5 м, спліваючя утопаченого різними способами; пірнання у глибину на 2, 4, 6, 8 м та довжину 5, 10, 15, 20, 25 м. [1].

У процесі фізичного виховання майбутніх фахівців пожежно-ритувальної служби необхідно виробувати таке професійно-прикладне завдання, як формування професійно індивідуальних психофізичних якостей: здатності дозувати силові навантаження, загальної і спеціальної витривалості м'язів тулуба, спини і рук; швидкості і точності рухів, усіх видів складомоторних реакцій, витривалості і стійкості до гіподинамії, удосконалення швидкості, концентрації і стійкості уваги, пам'яті, оперативного мислення,

емоційної стійкості; розвиток волевих якостей; наполегливості, дисциплінованості, ініціативності, рішучості, витримки і самоконтролю. Формування інтегральних якостей особистості: стійкості до перешкод і комунікативності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зыков А.В. Средства и методы физической подготовки военнослужащих действующим в напряженных психологических ситуациях: Автореф. дис. канд. пед. на (13.00.04). — СПб. — Москва: ВИФК, 1998. — 22 с.
2. Ишичина Л.М. Педагогичні умови підвищення ефективності фізичної підготовки особового складу підрозділів пожежної охорони: Автореф. дис. канд. пед. наук. Луганськ: 2005. — 20 с.
3. Ильинич В.И. Профессионально-прикладная физическая подготовка студента вузов. — М.: Высшая школа. — 1978. — 45-56 с.
4. Равский Р.Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов технических вузов. — М.: Высшая школа. — 1985. — 136 с.

*Біліський Б.О., Бондарчук В.Ю.
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності МНС України*

ОЦІНКА ЕРГОНОМІЧНОСТІ РОБОЧИХ МІСЦЬ

Робочим місцем вважається місце постійного перебування працівника під спостереженням й проведенням виробничих процесів або експериментів. Робоче місце повинно забезпечити можливість зручного виконання роботи в положенні «сидячи» або «стоячи». При виборі положення працівника слід врахувати: важкість роботи, розмір робочої зони й необхідність переміщення в ній працівника в процесі виконання робочих операцій та процесів.

Робоче місце для виконання робіт «сидячи» організують при легкій роботі (I категорії) а також при виконанні роботи середньої важкості (II категорії), які не вимагають вільного переміщення працівника за умов технічного процесу. При роботі «сидячи» зменшується статичне навантаження для підтримування маси тіла й відбувається розвантаження органів кровообігу. Робота здійснюється при найменших енергетичних затратах. Однак тривала робота «сидячи» призводить до розслаблення м'язів животова таза, патологічних змін міжхребцевих дисків та інших фізіологічних порушень. Робота в положенні «стоячи» більш сприятлива для людини, ніж «сидячи». У цьому положенні забезпечуються рівномірний розподіл маси тіла працівника, нормальна руховість хребці, сприятливі умови переміщення сенсорних координатів і зорового огляду. Однак тривале виконання робіт в цій позі більше втомлює, оскільки зумовлене великою затратою енергії. Тривале фіксоване положення «стоячи» призводить до зменшення тілостатичного тиску на стінки судин, застою крові у м'язах нижніх кінцівок. У зв'язку з цим необхідно забезпечити можливість зміни робочої зони й переміщення в процесі праці. Щоб запроєктувати розміри робочого простору, уточнити для кожного випадку рекомендації ергономіки, часто застосовують принципи соматографічного аналізу. Соматографія — метод графічного відображення тіла людини в робочому положенні побудованого з урахуванням анатомічних принципів рухових органів людини правилами нарешної геометрії. Соматографія дозволяє за допомогою засобів креслення моделювати положення тіла людини в процесі виконання нею різноманітних операцій визначити зручні й незручні зони, а головне — зони досяжності моторного поля (рис. 1).

Вона як частина цього поля, обмежена дугами або ламаними лініями, що описують рух максимального вигинуваних рук навколо шеечного суглоба оператора. Частину моторного

поля, обмежену дугами (ламаними лініями), що описується розслабленими руками при їх русі в плечовому суглобі, називають зоною легкої досяжності.

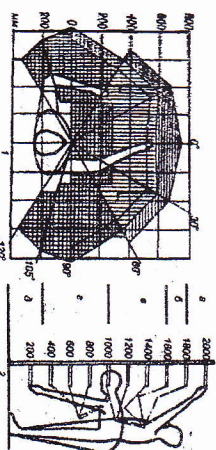

Рис. 1. Визначення зон досягання рук людини за допомогою соматографічного аналізу:

1 — зони досягання рук людини в горизонтальній площині; 2 — зони досягання рук людини у вертикальній площині: а) верхня незручна зона; б) верхня менш зручна зона; в) зручна зона; г) нижня менш зручна зона; д) нижня незручна зона.

Оптимальною зоною моторного поля називають простір, обмежений дугами (ламаними лініями), що описуються передпліччями під час руху ліктьових суглобів з опорою. Вибір зони досягання для виконання трудових операцій здійснюється з урахуванням їх частоти. Частоту виконання операцій приймають: «дуже часто» — дві чи більше операцій за хвилину; «часто» — менше двох операцій за хвилину, але не менше двох операцій за годину; «рідко» — не більше двох операцій за годину. Робочі місця проєктують таким чином, щоб трудові операції виконувалися в межах зони досягання моторного поля, а операції «часто» і «дуже часто» — в межах зони легкої досягання оптимальної зони моторного поля.

Розташування засобів відображення інформації, які часто використовуються, обмежується зоною $\pm 30^\circ$ у вертикальній і горизонтальній площинах. Засоби, які рідко використовуються, розташовують у межах $\pm 60^\circ$ від нормального ліній погляду і сактальної площини відповідно у вертикальній і горизонтальній напрямках. Для стрілкових індикаторів допустимий кут відхилення від нормального ліній погляду становить не більше 25° .

Отже, засоби керування та відображення інформації на робочій поверхні повинні розташовуватись з урахуванням їх важливості й частоти використання. Засоби керування, що часто використовуються, повинні розташовуватись в оптимальній зоні моторного поля, в ті, що часто використовують, але менш важливі — в зоні легкої досяжності. Засоби керування та аварійні засоби, які рідко використовують, рекомендується розташовувати в зоні досяжності моторного поля. При проєктуванні аварійних засобів керування згідно з державними стандартами передбачаються спеціальні засоби розпізнавання та подолання самовільного й несамовільного їх викання. Вони повинні фарбуватись у чорний колір, відрізнятися формою від інших елементів керування, мати вказівники їх знаходження, дані про їх призначення, що зменшить ризик можливого невиробничого травматизму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жайбо Є.П., Запарний В.В. Безпека життєдіяльності: Підручник. - К.: Каравела, 2008. - 179 с.
2. Основи охорони праці: Підручник / За ред. К.Н.Ткачука, М.О.Халимовського. - К.: Основа, 2003. - 164 с.